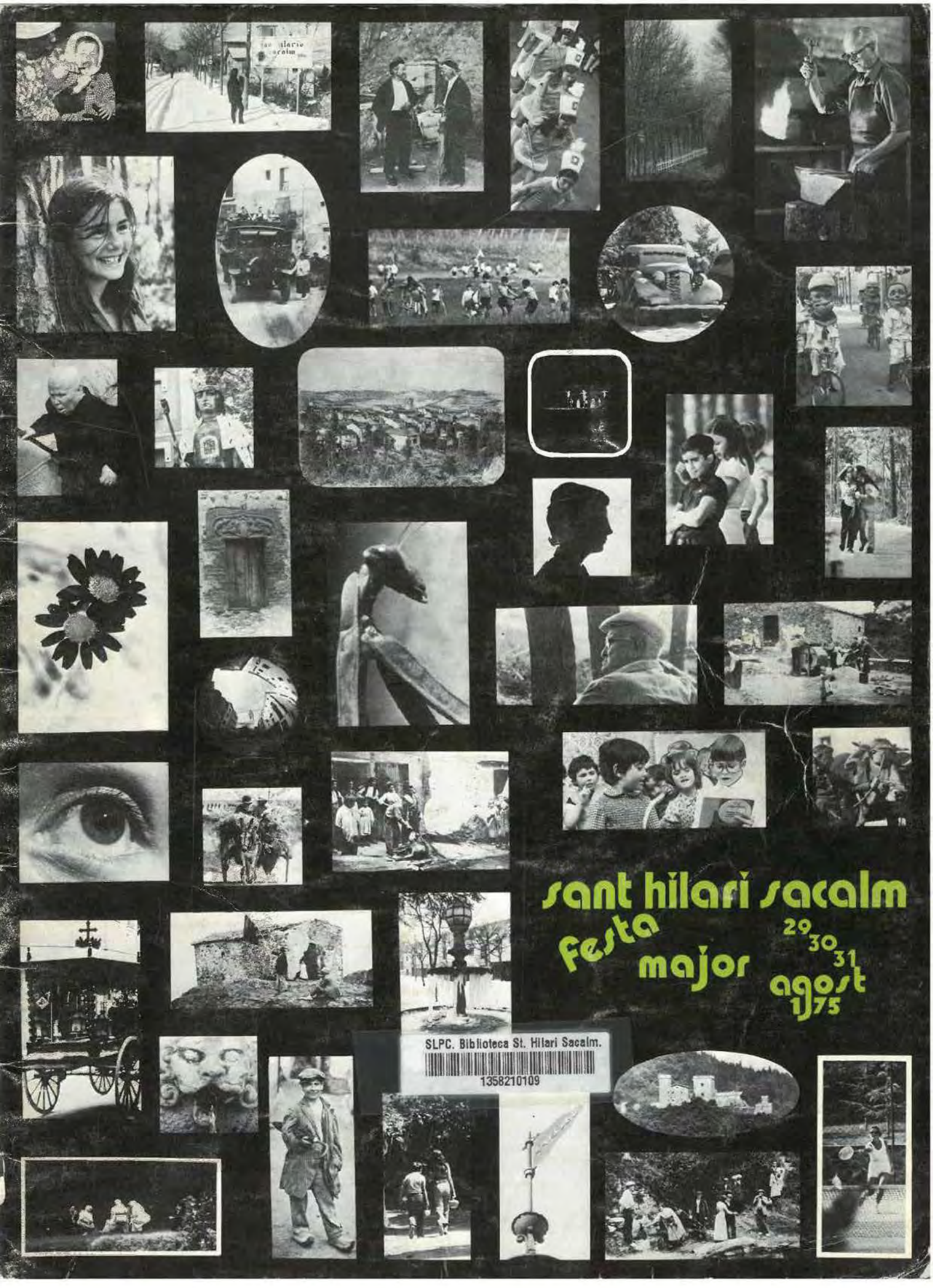

SLPC. Biblioteca St. Hilari Sacalm.
1358210109

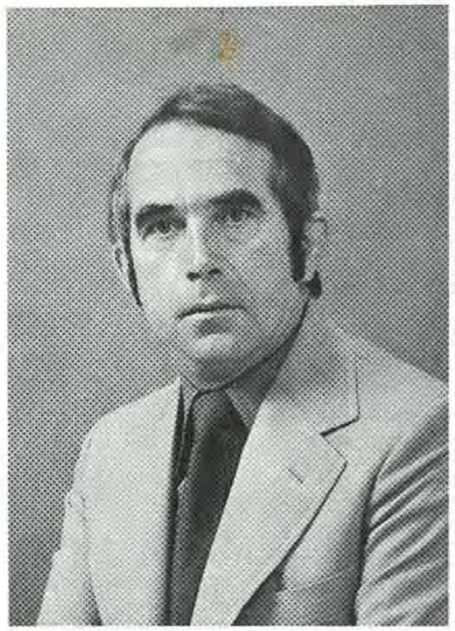

Salutació

Aprofito l'oportunitat que em brinda el nostre Programa per fer arribar la meva salutació a tots aquells que passen junt amb nosaltres la Festa Major.

En nom dels companys de Consistori i en el meu propi els desitjo, estiuejants i poble en general, una agradable Festa i em poso incondicionalment a la seva disposició.

A l'ensems faig patent el meu agraïment a tots els col·laboradors d'aquest Programa que treballen només per la satisfacció de participar en la consecució d'un Sant Hilari millor.

CASA DE CULTURA - SAN HILARIO SACALM
CAJA DE PENSIONES PARA LA VEJEZ Y DE AHORROS

GABRIEL MIRALPEIX i BOADA
Alcalde accidental

R. 3939

La població activa a Sant Hilari i la seva evolució[1]

La pretensió d'aquest petit estudi és demostrar que l'economia del nostre poble està fonamentada en unes activitats totalment diferents de les que es publiquen en certs llibres, els autors dels quals es basen en una informació falsa i gratuïta de la situació.

Veiem alguns exemples:

> *"En un clima de montaña con las características físicas de "Les Guilleries" el hombre está sobre todo atraído por la explotación forestal, por la ganadería y en último término por la agricultura (...).*
>
> *La industria del territorio tiene poca monta (...).*
>
> *La industria más interesante, con detalles folklóricos, es la preparación dels "rodells" y la del carbón vegetal. Pero es una industria sin trascendencia al exterior y en vías de decadencia, la última sobre todo".*
>
> **"Guilleries-Collsacabra",**
> de Salvador Llobet (Any 1970).

> *"Los moradores de la comarca, bastante despoblada por cierto, se dedican a los trabajos propios de las zonas forestales, alternando sus actividades con la cría del ganado vacuno, asnal, lanar y cabrío, aparte de la producción de de cereales, legumbres y patatas...".*
>
> **'Cataluña y sus comarcas",** llibre de Jaume Boser Argerich, publicat l'any 1975 en parlar de la comarca de Les Guilleries.

En els articles col·leccionables del "Correo Catalán" sobre "Les Cases Pairals Catalanes", del 6 de juliol passat, hi trobem això quan parla de la comarca de la Selva:

> *"El sector primario (2) como en todas partes ha presidido tradicionalmente la vida económica de la Selva. (...) Junto a estas actividades, aunadas por los invisibles lazos del mercado de Santa Coloma, cada núcleo aparece con una pujante actividad económica, artesanal o de servicios, de producción dispersa y compartimentada; (...) Sant Hilari Sacalm y Caldes de Malavella con sus centenarios balnearios...*

En un altre apartat del mateix escrit hi llegim:

> *"... La industria sólo se confirma en Arbucias, siderometalúrgica y en Blanes, textil; Breda mantiene su tradición cerámica y los núcleos del Ter, la textil..."*

Quan cauen a les nostres mans informacions d'aquest tipus, ens hem de posar a riurè perquè sabem que no tenen ni idea del que és la realitat de Sant Hilari des de fa un grapat d'anys. Trenta anys enrera això hagués estat verídic, ja que el poble vivia gairebé exclusivament de les activitats primàries i del turisme de balneari que durant dos mesos ens visitava, però ara la situació n'és totalment una altra.

FEM UNA MICA DE HISTÒRIA

El poble de Sant Hilari està enmarcat en una comarca, Les Guilleries, de característiques poc favorables per a la instal·lació de l'home. El relleu i la vegetació es combinen per fer-ne una àrea escassament poblada. El municipi, en quan a població, havia estat estancat durant molt de temps; ens trobem, per exemple, que l'any 1920 tenia el mateix nombre d'habitants que l'any 1960. Aquesta falta de creixement era el reflexe i resultat d'una situació d'estancament social i econòmic que perdurarà durant els primers seixanta anys de l'actual segle. Però, per sort, la situació ha canviat i s'ha produït un increment ràpid i d'importància en els sectors abans esmentats.

Sant Hilari havia estat sempre un nucli dedicat a l'agricultura i a les feines forestals, i era un centre d'estiueig tradicional dintre la regió. El bosc donava feina a molta gent (roders, carboners, serradors, jornalers, etc.) i era l'activitat potser més productiva. Ara la cosa ha canviat radicalment: Sant Hilari és un gran centre industrial. La indústria de la torneria ha capgirat les estructures socio-econòmiques del municipi. Avui dia s'exporta per un valor superior als 400 milions de ptes. en objectes de regal de fusta, i si comptem l'import de la producció total de les diverses indústries (aigua, ferro, embotits, arts gràfiques, etc.) arribaríem a unes xifres importants.

Com i per què s'ha donat aquesta transformació? Per a contestar l'interrogant farem una petita anàlisi de les activitats econòmiques del poble en uns anys concrets o períodes determinats.

La situació de la població activa l'any 1893.

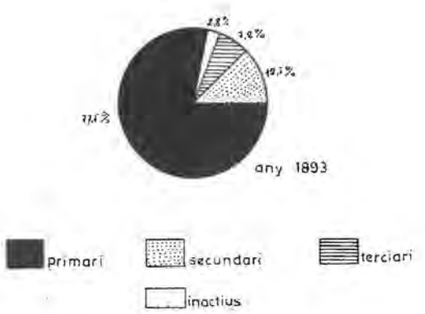

A final del segle passat les tres quartes parts de la població activa es dedicava al camp i al bosc (recordem que tenien molta fama les patates i els bastons de Sant Hilari).

Aquestes feines no eren gaire remuneratives. El pagès moltes vegades havia de conreuar terres arrendades i no gaire productives, i l'home de bosc treballava molt però cobrava un escàs salari. Com es pot suposar, aquestes activitats no podien obrir nous camins de progrés; es continuaven fent les mateixes coses de sempre i amb els mateixos procediments i la situació no tenia caires de canviar.

En el sector secundari, que ocupa la gent dedicada a la indústria, hi havia els que treballaven en el ram de la construcció (paletes, fusters, rajolers, etc.) i en algunes feines que gairebé no se'n podrien dir industrials. Com a cosa curiosa es pot dir que en aquests anys ja trobem dos o tres torners.

Quan al sector terciari, o de serveis, hi ha la gent dedicada al comerç, transport, serveis públics o particulars i aquells que d'una manera o d'una altra estan vinculats amb l'estiueig. Les aigües portaven, i encara ho fan, molta gent al poble i donaven vida a fondes i botigues.

D'aquesta breu visió se'n pot treure la conclusió que Sant Hilari, en aquesta època, vivia de i per les activitats forestals i agrícoles i de l'estiueig.

La situació pels voltants de l'any 1940.

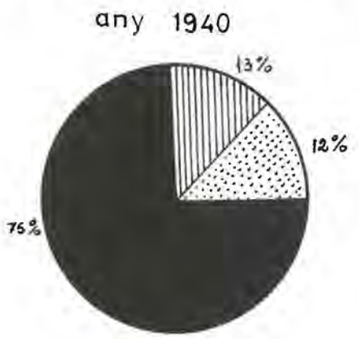

Pràcticament la situació ha estat la mateixa des de final de segle fins ara i les perspectives de canvi no es veien enlloc.

Aquests textos de l'època són significatius per a donar una idea clara del que era Sant Hilari:

> *"... ha descendido la población con respecto a 1920. Causas... factor muy influyente y principalísimo es el descenso considerable que año tras año se va notando en la procreación (...), San Hilario puede sufrir una baja de consideración -en la población- si no cuenta con otros elementos de vida que los actuales, reducidos en cuanto a la población rural y alguna parte del casco, a los propios de la agricultura y de la riqueza forestal.*
>
> *Claro que este descenso podría compensarse con la emigración (...) que la implantación de otros elementos de vida podrían proporcionarnos, tales como el establecimiento de alguna industria fabril, aunque esto es poco probable por la situación geográfica de la villa y medios de transporte que tal vez no le permitirían competir..."*
>
> És un tros copiat lletra per lletra de la "Memòria" de la Junta Municipal del Cens de la Població del 1931.

En la "Memòria" de l'any 1940 hi trobem el següent:

> *"Con referencia a 1930, la población ha descendido (...). Tiene ello su natural explicación en las consecuencias de la guerra... Conforme queda dicho en otras memorias, estas municipalidades rurales carentes de fabricaciones y de agricultura rentable, tienden el descenso más que al aumento y a lo sumo a conservarse en la misma densidad".*

Crec que aquestes referències expressen ja els problemes econòmics del municipi degut a la falta d'indústries.

De totes maneres, en entrar la dècada dels anys quaranta es donà una transformació dintre del mateix sector primari, concretament en l'agricultura. Va aparèixer un nou patró de cultiu amb la producció abundant de patata. Aquest tubercle va marcar una època de prosperitat en l'agricultura. Una forta demanda i un

---

(1) S'enten per *població activa* aquella part de la població total d'un lloc que participa en els processos de producció, que fa una aportació productiva al país.

(2) Des d'un punt de vista social i econòmic la població activa es divideix en tres sectors o rames d'activitat:

I.- *sector primari*, on hi trobem tots els que es dediquen a l'agricultura, a la ramaderia, a la pesca i a les tasques forestals, o sigui, aquells que fan un treball manual en un medi no condicionat.

II.- *sector secundari*, format per treballadors de la indústria que actuen en un medi condicionat, encara que moltes vegades efectuen un treball manual. Comprèn també el ram de la construcció.

III.- *sector terciari*, al qual pertanyen aquells que treballen en el comerç, el transport, banca i assegurances, serveis públics o privats, hosteleria, etc..

preu elevat del producte foren incentius que feren augmentar ràpidament el seu cultiu. Durant uns anys (1940-56) es donarà el que podríem denominar com "la revolució de la patata", que la producció total va arribar a altes xifres.

Com a conseqüència d'aquest increment en la producció de patates, es varen cuidar i plantar noves terres i surten les "artigues", que eren zones on es cremava la vegetació -servia per abono- i s'arreglava pel conreu de la patata. De tothom són conegudes les artigues "de la Muntanya", un ampli sector que va ser totalment aquintanat per diferentes famílies de Sant Hilari i que va representar una bona font d'ingressos, encara que estava situat a uns 10 quilòmetres de la població.

Aquest conreu de la patata va provocar un canvi dintre de les feines agrícoles i va reportar uns beneficis que repercutiren en altres aspectes del municipi; es construiren nombroses cases, s'obriren nous comerços, etc..

Dissortadament, aquesta eufòria durà pocs anys, doncs en la segona meitat de la dècada dels cinquanta desaparagué com a activitat rentable i productiva. La terra s'havia exhaurit, els preus del mercat varen baixar i "les artigues" foren abandonades. Algunes collites deficitàries i l'atracció de les primeres i escasses activitats industrials acabaren de matar aquella revifalla que havia fet l'agricultura. Serà després d'aquesta bona etapa agrícola que neixerà la transformació en els diferents sectors de la població activa del poble.

Període 1950-60

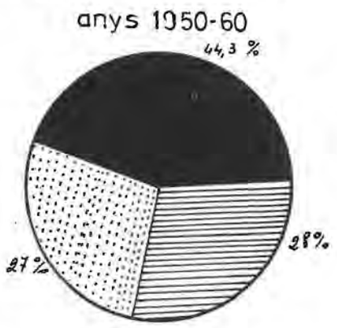

Durant els primers anys d'aquest període encara hi ha una forta producció de patata, la qual disminuirà per les causes abans esmentades. Quan es dóna aquest descens en la producció agrícola, surt un nou aspecte: la despoblació del camp en certs sectors del municipi, principalment de Querós. Moltes cases de pagès són abandonades i la gent marxa a buscar noves perspectives en altres camps d'activitat; això provocarà un descens en el nombre d'actius en el sector primari.

En el secundari passa una mica al revés, hi ha alguns torners més i es construeixen torres per a estiuejants que donaran feina als paletes per una temporada.

Dintre del terciari també hi haurà un increment d'actius perquè s'obren nous comerços.

Al final de la dècada i en haver-se estancat novament el municipi en les seves activitats tradicionals, es donarà la gran transformació que estudiarem tot seguit. Després d'una temporada econòmicament bona per la població de Sant Hilari, costava tornar enrera i fer les mateixes coses. La indústria estava a les portes.

Situació durant els anys 1960-73

En aquesta dècada hi haurà la gran transformació en tots els sectors de la vida activa del municipi. Des de feia molts anys, Sant Hilari tenia una ben guanyada tradició en el camp de l'artesania en fusta; es tornejaven a mà "palilleros", joiers, etc.. Aquesta activitat de treballar la fusta, per una sèria de circumstàncies que ara no vénen al cas, s'incrementarà en el començament d'aquest periode de forma extraordinària degut a una forta demanda exterior.

La decisió i valentia de certes persones, animades per la demanda dels productes i l'èxit dels articles en el mercat, van fer que s'aprofités aquella conjuntura econòmica i que es transformés l'economia de Sant Hilari. S'havia aconseguit el miracle llargament desitjat: la indústria passava a ser una gran font de riquesa del municipi, la qual cosa tindria una àmplia repercussió en el camp social.

En poc temps la "fusta negra" es va estendre per tot arreu i va motivar que els petits tallers de caire familiar, amb els quals havien començat els pioners, es convertissin en grans naus industrials: apareix la fàbrica, i amb ella, una forta demanda de mà d'obra.

La mà d'obra, en primer lloc, procedirà del camp. El pagès que sempre s'havia dedicat a les feines agrícoles, l'home de bosc i el jornaler, abandonen les eines camperoles i s'instal·len en la fàbrica per tenir un salari segur i superior als beneficis anuals que obtenien del seu treball. Els seus ingressos ja no dependran de factors externs a la feina (clima, preus dels productes, etc.) com fins ara, sinó que seran el resultat de la venda de la seva força de treball a un empresari. En un principi, l'home del camp es resisteix a deixar allò que sempre havia estat el seu medi de vida i d'existència: la terra, la naturaleza. Tanmateix, les raons econòmiques s'imposen.

D'altra banda es dóna un fort creixement en la construcció, tant de vivendes com de locals industrials, ja que una cosa porta l'altra.

El sector terciari tindrà també importants variacions. El salari relativament elevat, augmentarà el poder adquisitiu de l'obrer, li facilitarà un millor accés al consum i li crearà la necessitat d'una oferta-demanda de nous serveis que, fins ara semblaven impossibles (noves tendes, etc.). L'altre aspecte que produirà un fort augment dels serveis és l'administratiu; aquestes empreses necessiten d'una organització interna per afrontar les dificultats que els mercats i la vida financera presenten.

En els serveis sempre hem de comptar-hi la gent dedicada a les activitats pròpies de l'estiueig, ja que Sant Hilari si bé ha deixat arreconades les activitats primàries, no ha fet el mateix amb el turisme de balneari que cada any per aquests dies ens acompanya, un turisme que cada temporada augmenta. Els estiuejants continuen omplenant carrers i places, hotels i fondes i disfruten dels atractius de tota mena que el poble ofereix.

Els últims dos anys

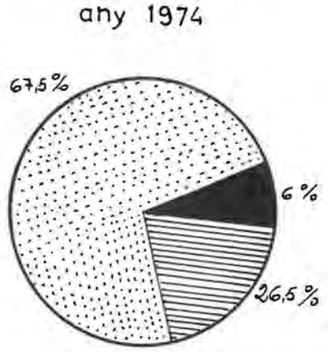

En aquest període s'ha viscut un nou fet industrial: la creació de la gran indústria de les plantes embotelladores d'aigua. No podem deixar de remarcar la importància d'aquest tipus d'indústria per l'economia del poble. Actualment, més de 160 persones treballen en aquestes plantes, d'on en surten de 60 a 70 camions diaris que porten aigua a diferents llocs d'Espanya. No s'ha de ser cap expert per endevinar que, dintre uns anys, aquesta serà la primera font d'ingressos del poble.

Si aquest és un factor positiu a l'hora d'analitzar la situació actual, no podem dir el mateix pel que fa referència a les torneries en els últims mesos. L'actual crisis econòmica que pràcticament envolta tot el món occidental, també ens ha afectat una mica en la producció industrial; de totes maneres, aquella "psicosis" de crisis de final d'any s'ha anat superant i altra volta les fàbriques treballen a bon ritme.

Be, podem dir que pràcticament hem arribat allà on pretenïem: demostrar que el sector secundari, o de la indústria, i el terciari, o de serveis, són els que dominen la vida econòmica del nostre poble i no les activitats rurals com fins fa poc temps. Sant Hilari, encara que amb això hagi pogut descuidar una mica l'estiueig, ha arribat a una alta cota d'industrialització que, per les seves característiques, semblava difícil que mai s'hi pugués arribar. Les millores o perjudicis que aquests fets hagin aportat al municipi les podrem analitzar dintre d'un temps, però, per ara, els aspectes positius superen àmpliament els negatius. Potser podríem afegir que aquest procés de creixement industrial ha estat fet de manera anàrquica, sense una bona visió del futur i sense programar l'estructuració de les indústries de la fusta, en el sentit de crear un cooperativisme per la defensa dels interessos generals del sector. Encara estem a temps de rectificar el que s'hagi fet malament, i així donarem un pas endavant en el camí del desenvolupament del nostre poble i al mateix temps de la societat.

Àngel Serradesanferm i Valls

Carrers de nostra Vila

Amb aquest assaig no pretenc altra cosa que fer reviure la curiositat i l'interès històric que sens dubte posseeix cada un dels nostres carrers. Quan contemplem un antic monument històric ens surt de la boca més o menys aquesta expressió: "si aquestes parets parlessin...". Això mateix succeeix amb la història del nostre poble. A mi particularment m'ha semblat que fóra interessant de fer història a partir dels carrers de la Vila, intentant esbrinar de quina manera a través d'ells un poble es fa gran, laboriós i ric materialment i espiritualment.

Vet aquí que els noms dels carrers canvien segons les situacions polítiques que viu el país i tanmateix això és comprensible i normal. Estudiar aquest aspecte dels nostres carrers és força complicat i requereix temps i espai suficients. Si Déu vol i l'home té voluntat, l'any vinent aquest projecte serà realitzat.

Hi ha altres carrers que, al marge d'avatars polítics, mai han canviat la seva denominació. Fonamento aquesta teoria no pas en documents que l'avalin sinó en la força de la tradició i en el dir dels més vells. Aquests carrers són: El Serrat, Hospital, Vernis, Montsoliu o Montsolís, Vic, Valls, Rocosa. La denominació d'aquests carrers la podríem tenir en compte per a fonamentar una hipòtesi i basar el fet que el nom no ha estat canviat durant molts anys potser per la seva poca importància. Són carrers poc vistosos, tortuosos, curts i, fins fa poc, ruïnosos.

El nom del Serrat el podem deduir, si algun document no ens diu el contrari, de la situació de les seves cases enclavades en un pujol que per la seva altura s'anomena "Serrat". El Serrat té el seu començament en el Pla del Campaner i arriba fins a mig camí de Reixach i fins a les parets del Cementiri nou. El carrer de l'Hospital recorda el centre sanitari que estava enclavat en aquell indret. El carrer Montsoliu o Montsolís fa honor a la parròquia que porta aquest nom i que està situada aprop de la Font Picant. Quant el carrer de Vic sembla que també fou fàcil de batejar, doncs era i és, una via que des del centre de la Vila, va cap a la ciutat vigatana. El nom de Vernis i Rocosa, foren otorgats en honor de les famílies hilarienques que, en temps del Rei Jaume I, anaren amb ell a lluitar a Mallorca; aquesta nota concreta es llegeix en uns articles que Busquets i Punset publicà al diari "La Vanguardia" de Barcelona l'any 1891. Del carrer Valls no s'en pot pas dir res doncs no hi ha cap notícia digna de crèdit.

Fóra interessant i convenient que totes aquelles persones que puguin donar alguna referència que ajudi a completar la història dels carrers de Sant Hilari ho facin d'alguna manera.

Hi ha un paratge concret en la nostra Vila (d'altra banda un dels més bells), a l'altura de la Pedra Llarga, conegut pel castellanitzat nom de "La Miranda", el qual la tradició, no se sap pas per què, la tradició ens l'ha fet arribar amb aquesta denominació. Potser caldria donar-li un nom com cal. Quantes vegades hem dit i sentit a dir: "Hem anat a passeig a la Font del Ferro i a la «Miranda»". Hi ha un document que data de l'any 1910 que es refereix a unes baralles ocurregudes en aquest passeig essent necessària l'actuació del "Sereno" i aixecantse acta judicial. Aleshores, doncs, ja en deien "La Miranda".

La Vila de Sant Hilari, del meu record d'infant dels voltants de l'any 1940, tenia encara quatre nuclis urbans molt determinats: El Petrintxo (Carrer Tres Creus), Carrer de l'Hospital, El barri del Serrat i la Vila. Aquesta divisió del poble, actualment indiferenciada, en aquell temps era exponent de la classe social d'una persona. En el nucli de la Vila hi havia els comerços, les botigues, els cafès i els locals socials o d'espectacles. A la Vila no s'hi anava pas cada dia. La gent del Petrintxo, els del Serrat o bé els del carrer de l'Hospital, anaven a la Vila un cop o dos a la setmana. En aquests tres nuclis hi vivia la gent treballadora, és a dir, la gent que es guanyava la vida anant a jornal. La Vila, en canvi, era el centre comercial i el nucli burgès.

F. V.

Fiestas tradicionales, actos culturales y deportivos y actividades varias que han tenido lugar desde la anterior Fiesta Mayor

1974

OCTUBRE

Día 5: Fiesta de los "Quintos". Resultó elegida "Miss", la srta. Teresa Masnou, y damas de honor, Chari Rojas y Elvira Verdolet.

NOVIEMBRE

Día 3: Visita del Obispo de Vic, Dr. Masnou, con motivo del Año Santo.

Día 17: "II Cros Regional Sant Hilari", con victorias de Vicente Egido y Carmen Valero.

DICIEMBRE

Día 2: Termina el interesante Cursillo sobre Dietética Infantil y Primeros Auxilios, organizado por la A. de Padres de Familia.

Día 15: El Grupo excursionista local "F. F. i F." coloca el "Pessebre" en la cima de la montaña de "Sant Miquel de Solterra o de les Formigues."

- "I Trofeu Ciclista Sant Hilari" para corredores veteranos.

1975

ENERO

Día 1: Fallo del Concurso anual de escaparates Navideños y de "Pessebres".

Día 5: CABALGATA DE LOS REYES MAGOS. - Los Reyes Magos hacen su entrada triunfal por la carretera de Vic y cientos de niños acuden con sus farolillos, emocionados, a esperarles.

MARZO

Del 24 al 30: SEMANA SANTA - "VIA-CRUCIS VIVENT". - El Viernes Santo por la noche tiene lugar el típico y antiguo "Via-Crucis Vivent", durante el cual se representan los magníficos cuadros plásticos: Proceso Civil ante Pilatos, y la Crucifixión y muerte de Jesús. Los coros locales ofrecen sus "Caramelles" el sábado por la noche, frente al magnífico Ayuntamiento, y por la mañana del día de Pascua de Resurrección en la plaza del 5 de Febrero.

ABRIL

En las Escuelas Nacionales se formó la Asociación de Padres de Alumnos.

Día 12 Pavimentado de porches y aceras en las Escuelas Nacionales por iniciativa de la Asociación de Padres de Alumnos.

- Se edita el "I Butlletí Informatiu Municipal".

Día 27: Reparto de premios del "I Concurs Literari", para alumnos de 2.ª etapa de Enseñanza General Básica, en el Cinema Catalunya, organizado por la Sección de Cultura del Ayuntamiento, las Escuelas Nacionales y el Colegio P. San José.

MAYO

Día 3: Actuación de Raimon, en el Cinema Catalunya.

Día 8: Aplec en la Ermita del Pedró.

Del 12 al 20: Se celebró con gran asistencia de público, un Curso Básico de Socorrismo.

- Se clausuran las clases de Inglés y Francés, promocionadas por el P. P. O. de Gerona y la Sección de Cultura del Ayuntamiento.

Día 16: Clausura del III Campeonato de Ajedrez, organizado por el Bar Club.

Día 18: FIESTA DE LA "PUBILLA" - Acompañada por el éxito, esta fiesta popular se celebró el día 18 de Mayo y fue elegida la Srta. Dolores Masó Buvé, y sus damas de honor fueron, M.ª Dolores Güell Brugué y Montserrat Timoneda Bosch.

Del 24 al 29: Exposición de "Artesans Catalans Actuals", en la Casa de Cultura y Biblioteca Pública de la Caja de Pensiones.

Día 28: Aplec en la Ermita del "Nen Jesús de Praga".

JUNIO

Día 8: Fiesta dedicada a los Sres. Socios del C. E. Sant Hilari, con actuación de las Majorettes, Banda local y Cobla Infantil de Blanes.

Del 8 al 24: I Concurso Nacional de Fotografía "Premi Cent Fonts".

Día 7: Clausura del "I Curset d'Ensenyament a ballar Sardanes". Asistieron al mismo más de 200 jóvenes.

Día 18: II Concurso Infantil de Dibujo y Pintura rápida.

Del 21 al 28: "III Setmana de la Joventut". Durante ocho días, se organizaron varios e interesantes actos.

Día 20: Inauguración Oficial del Dispensario San Hilario.

- Continúan los trabajos preparatorios para la instalación del Museo Guillerías.

Día 24: I Concurso de Petanca, celebrado en el recinto "Can Pere".

- FIESTA MAYOR DE JUNIO Y FIESTA DE LA ANCIANIDAD. El día 24 de Junio se celebra la Fiesta Mayor de San Juan, y coincidiendo con ella tiene lugar el Homenaje a la Ancianidad, en el que colabora el Ayuntamiento, la Juventud, las "Majorettes", Banda de tambores y cornetas de esta localidad y la "Caixa".

JULIO

Día 10: SAN CRISTOBAL - Se celebra con gran animación. Hay fiesta religiosa, con bendición de automóviles y con actos recreativos.

Día 13: Gran Competición de "Cant d'Ocells" en la plaza Gravalosa, organizada por el SED'OSH local.

Del 25 al 27: Exposición de trabajos manuales, a cargo de alumnos de E.G.B. del Colegio San José.

AGOSTO

Día 3: II Concurso de Petanca en la Plaza Gravalosa, organizado por la Peña Barcelonista local.

Día 14: ELECCION DE "MISS COLÒNIA ESTIUENCA" - Esta fiesta tiene lugar el 14 de Agosto en el Club Villaret, asistiendo a la misma distinguidos veraneantes, hilarienses y dignísimas autoridades.

- GRAN VERBENA DE DISFRACES. - Generalmente se celebra en la última semana de Agosto en el Club Villaret.

Del 24 al 31: Exposición colectiva de Pintura, en la Casa de Cultura y Biblioteca Pública de la Caja de Pensiones. Artistas: Sala, Bernatallada y Conte-Lacoste.

LA CAPTURA DE TUDONS A SANT HILARI A L'EDAT MITJANA

No fa pas gaires dies tingué lloc a Sant Hilari la celebració d'un concurs de cant d'ocells. D'aquest art (no vull dir-ne esport), la gran majoria dels hilariencs en teníem només un coneixement molt vague ja que des d'abans de la guerra no s'havia celebrat cap altre concurs. Malgrat tot, a Sant Hilari hi ha un nombre considerable d'ocellaires que, a l'època de "parar", surten a trenc d'alba àvids de capturar les peces més cobdiciades. I no és pas d'ara que aquests habilidosos caçadors surten amb els seus paranys; a Sant Hilari des de temps inveterats hi han hagut sempre bons ocellaires si bé, al llarg dels segles, han estat diverses les tècniques de captura utilitzades així com distintes les peces cobejades.

Vull referir-me aquí, a la modalitat de captura emprada a l'edat mitjana a Sant Hilari i de la qual ja no en queda el més petit vestigi que no sigui la notícia que en tenim pels documents de l'època. En efecte, ja al segle XVe trobem interessants contractes (1) referents a palomeres existents en el terme de Sant Hilari.

Les palomeres eren construïdes a l'objecte de "tudonar", és a dir, caçar tudons amb tremes o filats i mitjançant una depurada tècnica de captura que demostren l'enginy i la perícia dels nostres avantpassats. Les palomeres eren instal·lades en indrets estratègics i on el bosc havia estat previament preparat. S'escollien amb preferència aquells paratges a través dels quals els tudons acostumaven a fer la seva ruta per pujar des dels sots fins a la carena. Tot seguit, tallant els arbres i arbusts que fessin nosa, obrien pel mig del bosc una mena de passadís estret com si fos un carrer. Al llarg d'aquest corredor, estratègicament situats a una distància adequada els uns dels altres, s'hi emplaçaven "baiadors" que eren llocs des d'on els caçadors podien "baiar", o estar a l'aguait dels tudons sense ésser vistos. A vegades al voltant de les palomeres s'hi aixecaven "veles" (2) per tal d'espantar els tudons i obligar-los a passar pel corredor construït expressament. Un cop els tudons havien iniciat el vol a través de l'esmentat corredor i en passar per davant dels "baiadors" cada un dels caçadors que hi eren amagats llençava darrera dels tudons (mai davant per evitar que es dispersessin) un ocell de fusta que simulava una au de presa. Els tudons en sentir-se perseguits s'aplanaven cada vegada més fins que, volant arran de terra, quedaven embolicats entre les xarxes col·locades al capdamunt del passadís essent capturats tot seguit.

En un document de venda datat l'any 1543, es fa referència a palomeres "matinals i vesprals" de la qual cosa se'n dedueix que serien de construcció distinta les palomeres per "tudonar" al matí o al vespre. Aquesta modalitat de captura fou, pel que sembla, molt efectiva doncs en un sol dia i en època de migració s'havien capturat a Sant Hilari més de mil tudons; aquesta data és un exponent de l'abundor de caça que hi havia pels indrets de les Guilleries. Anys després i malgrat aquesta abundància va haver-se de procedir a la regulació de la caça de diverses maneres.

En un document del 1395, estudiat també per Carreras i Candi i trobat a l'Arxiu Parroquial de Viladrau es fa referència a la prohibició de "tudonar" en determinades propietats per considerar llurs senyors que, sense la seva autorització, únicament a ells els corresponia el dret sobre els caps de caça que niaven o simplement es paraven en els seus dominis. Aquest procediment, com pot veure's, no està gaire lluny dels actuals vedats particulars. El 1407 va prohibir-se absolutament la caça de tudons, fos quin fos el procediment utilitzat (ballesta o xarxes), en tot el terme de Viladrau, Espinelves i Sant Hilari. Aquesta mida fou presa segurament per atenuar l'escassetat de tudons, degut a les abusives batudes que havien sofert. La penalització per a aquells que no acomplien la mida establerta era realment severa. Havien de pagar seixanta sous, a més a més de perdre els aparells de caça, o bé sofrien l'amputació d'una mà. El 1435, quan ja la caça tornava a ésser abundosa, s'atorgaren autoritzacions per a instal·lar palomeres només als naturals del , ès subsistint la prohibició per a totes aquelles persones que fossin forasteres. Pel que sembla aquest procedi ent ja era també un precedent dels actuals vedats municipals, comarcals o de societats de caçadors que reserven llurs terrenys per als seus conveïns o associats.

Els documents inventariats per Carreras i Candi, pertanyents a l'Arxiu Parroquial de Sant Hilari, presenten característiques diverses. Alguns estan escrits en llatí vulgar, d'altres en català i fan referència, en general, a vendes o arrendements de trossos de terra per a construir-hi palomeres així com a vendes de palomeres ja construïdes. N'hi ha un de particularment original, datat del 1522, en el qual Salvi Clopés atorga les seves palomeres com a penyora a Joan Saleta que li havia deixat set lliures. En Clopés es compromet a tornar-li els diners el dia de Carnestoltes d'aquell mateix any o bé a cedir definitivament el dret de propietat sobre dites palomeres a favor d'en Saleta, si per aquella data no havia pogut tornar-li els diners.

Els indrets més sovint esmentats en aquests documents com a llocs propicis per a "tudonar" són el Rovirós, Matamala, el Cominal, el Clopés, Vilabella, Busquets, etc..

L'activitat de "tudonar" va minvar a final del segle XVIe desapareguent totalment a principi del segle XVIIe.

Ara, després de quatre-cents anys, els tudons, si bé amb molta menys abundor, encara nien i viuen a Sant Hilari. A molts altres indrets on s'aixecaven palomeres a l'edat mitjana, aquest ocell gris-blavós ha desaparegut definitivament.

F. DANÉS

---

(1) Aquests contractes es troben a l'Arxiu Parroquial de Sant Hilari i foren descoberts i estudiats acuradament pel polític i historiador Francesc Carreras i Candi a finals del segle passat. Els documents esmentats li serviren de base per a la confecció d'un treball titolat "Palomas y palomares en Cataluña en la Edad Media" publicat a principis de segle, dins d'una "Miscelanea històrica catalana". (Imprenta de la Casa Provincial de Caridad. Barcelona, 1905).

(2) Quan la caça amb palomeres va prendre més increment es prohibí la col·locació de "veles" considerant que el que les utilitzava perjudicava aquells que no en tenien espantant els seus tudons.

ADÉU-SIAU!!

S'em va demanar unes ratlles pel programa de la "Festa Major", i en parlar del tema que més o menys es podia tractar, ho deixaren al meu albir. Francament m'ha fet rumiar una mica perquè tot seguit s'han acumulat una sèrie de punts sobre la història local, o algun aspecte cultural, geogràfic o històric que, tenint a mà l'arxiu parroquial, hom podia divulgar sense haver d'estar dotat de coneixements ni preparació especial, de la qual n'estic mancat.

I afegiren: "vostè mateix: com si vol aprofitar l'oportunitat per acomiadar-se..." I m'agafo a això d'arrer. M'ha semblat que els variats aspectes d'aquesta porció de les incomparables Guilleries, ja tindran, ara o més tard, qui els anirà desgranant, en els programes de la "Festa Major" que se superen cada any, amb molta més competència que la meva.

Us dic, doncs, "adéu-siau!". Com ja molts sabeu, al sr. bisbe li ha semblat oportú que anés a regentar una parròquia de la ciutat de Vic. Així vaig venir, fa vuit anys, a succeir un sacerdot que es jubilava, per l'edat, i ara em toca fer el mateix en un altre lloc. No m'era lícit plantejar-me -abans d'accedir a la petició del bisbe- on estaria més bé. Aquest planteig massa humà i poc sacerdotal, m'hauria fet decidir quedar-me a Sant Hilari: vuit anys no passen en va, les arrels s'han anat aprofundint i l'afecte al lloc i a les persones ha anat creixent. Estava convençut que, quan el superior desitjà que acceptés el canvi, hi havia pel mig la voluntat de Déu.

I no ens hem pas de posar sentimentals, però amb vuit anys he tingut ocasió de conèixer força la parròquia. Uull dir, entre altres coses, administrar el baptisme a més de cinc-cents infants fills d'aquesta terra, i altres tantes primeres comunions; contactes amb els pares respectius, en la preparació d'aquests actes decisius en la marxa cristiana d'una comunitat... Xerrades amb les parelles que s'han anat casant durant aquest temps... Sintonització amb el sofriment de moltes persones i famílies, en les visites als malalts o en els dies de dol. Constatar el desenvolupament cultural i educacional dels infants i adolescents -sempre formós- a través de la catequesi a les escoles, l'abnegació i constància de les mares catequistes, la col·laboració i atencions de part dels mestres...

Haig de fer menció també -perquè es de justícia- del treball sobresortint de l'Associació de Pares de Família; la seva junta ha afrontat moltes dificultats i alguna incomprensió, però n'ha tret un balanç positiu que ens omple de goig i satisfacció per molts conceptes.

Em vénen a la memòria també les diverses campanyes de caritat o missioneres, a les quals s'ha contestat cada vegada amb més consciència i generositat... la simpatia i vibració populars dels nombrosos actes cívics, alguns de notable intenció d'exemplaritat, com l'homenatge als ancians. Dol, perquè estimem, la parla grollera que encara té masses brots, i el sentit materialista o hedonista de la vida, que tampoc ací ens ha deixat inmunes. He experimentat el goig de sentir-me útil en consultes o confidències que no es fan a ningú més, en les atencions i proves d'agraïment rebudes per serveis que realment eren mínims, en el comportament i respecte en tots els actes del culte... i en mil coses més que passen per la memòria quan contemplo el film d'aquest tros de vida transcorregut entre vosaltres.

El sofriment per les coses dolentes que no he sabut extirpar, o per diverses obres d'apostolat que no hem aconseguit posar en marxa, i de quina omissió en demano perdó a Déu i a vosaltres, i el record de les coses bones i exemplars que us he vist en moltes ocasions, m'estimularan a tenir una imatge sempre viva i acompanyada d'afecte del poble de Sant Hilari i a tenir-vos molt sovint presents en les meves pregàries.

I en desfilar ara sovint dintre meu totes aquestes coses, penso una vegada més en la influència decisiva que pot tenir un sacerdot en el progrés moral i espiritual d'un poble. Ho dic no sols per la part de recança que em queda, per no haver sabut anar més enllà com us mereixiu i Déu esperava de mi, sinó també perquè revaloritzem uns i altres, potser especialment els pares, el paper del sacerdot "rector de poble" ara que es va reduint el seu nombre a tot arreu (i ací també). Hem de pensar demanar a Déu i esforçar-nos tots perquè la vila de Sant Hilari, fins fa uns quants anys de brillant tradició vocacionista, recuperi en aquest camp el lloc que li correspont. L'estima dels valors cristians i la seva inculcació als qui van pujant crearan el clima adient.

Adéu-siau! Sempre afectíssim de tots en el Senyor,

JAUME BARDOLET,
regent de la parròquia.

"ELS CAMPAMENTS"

Inauguració "dels campaments" l'any 1934.

Enguany, el nostre poble ha trobat a faltar una cosa que ja era típica dintre la temporada d'estiueig a Sant Hilari: "les nenes dels campaments", aquelles nenes de faldilleta blava ratllada i brusa blanca. No han vingut i les hem anyorat.

Eren com aquelles orenetes que cada any ens visiten i que ens anuncien l'arribada del bon temps. Amb el seu cant i rebombori l'estol de nenes alegrava els carrers i les places per allà on passava. Els hilariencs hem sentit una mica de nostàlgia en veure que, per primera vegada des de fa molt temps, "els campaments" estaven buits, sense aquella bullícia característica del petit món que les nenes formaven en "el seu turó".

Què ha passat que no hagin vingut? Intentarem contestar la pregunta tot fent una breu història d'aquestes instal·lacions dedicades des de sempre a la mainada; però, no com aquell que fa un recordatori d'una cosa acabada, morta, sinó que reviurem una part de poble que tots portem dintre.

Els terrenys varen ser cedits per en Joan Serras Pascual a l'Ajuntament de Sant Hilari, el qual va vendre la meitat del tros per valor de 6.000 ptes. i va donar l'altra meitat gratuïtament a l'Ajuntament de Barcelona "per hostatge de colònies escolars, amb un mínim de 100 alumnes". La superfície total del solar és de 7.363 m.^{2}.

A l'escriptura es diu que aquests terrenys s'han de destinar a algun fi cultural, benèfic o sanitari, i que en el cas que l'Ajuntament de Barcelona durant dos anys seguits no fes ús de les instal·lacions sense causa justificada, tot passaria a mans de l'Ajuntament de Sant Hilari per a destinar-ho a les mateixes finalitats.

Pel maig del 1933, poc després d'haver fet les escriptures, començaren les obres dels pavellons, que serien inaugurats l'any 1934 pel Dr. Azaña, en aquells moments president de la República. Al cap de poc temps venien les primeres nenes procedents de les colònies escolars d'estiu de l'Ajuntament de Barcelona, fins l'any 36.

Durant la guerra civil, i segons algunes informacions, els locals acolliren refugiats de guerra i també varen servir d'hospital.

L'any 39, acabada la guerra, la Secció Femenina en començà a disposar per a convertir-ho en "albergue" de nenes. Un temps enllà, l'Ajuntament de Barcelona cedeix el recinte per un període de 25 anys a la Secció Femenina, la qual es compromet a mantenir-ho en activitat i a fer-hi les obres o reparacions que es considerin imprescindibles i necessàries. A partir d'aquell any sempre, en arribar l'estiu, venien grups de nenes a passar unes tres setmanes a Sant Hilari.

Quan aquesta cessió va cobrir el seu temps, se'n va fer una altra, per un determinat període d'anys, i amb les mateixes condicions. Però la realitat és que ha arribat un moment que les instal·lacions senten els anys i presenten un deplorable aspecte en qüestions tan importants com clavegueres, instal·lació elèctrica, sanitaris, cuina, etc.. Aquesta és la causa per la qual enguany no hem vist nenes en "els campaments": pel deficient estat dels actuals pavellons.

La Secció Femenina, segons el contracte amb l'Ajuntament de Barcelona, és qui les ha d'arreglar. Actualment hi ha presentat un projecte pendent d'aprovació a Madrid per arrenjar definitivament les instal·lacions. En el projecte hi figura la construcció d'una piscina, clavegueres, cuina nova, càmares frigorífiques, nous sanitaris, jardins, etc.. Per tant, és de suposar que aviat tornaran a venir aquelles nenes que diariament ens alegraven l'estiu.

Hem de pensar que "els campaments" de Sant Hilari eren dels més ben considerats per la seva situació geogràfica. S'hi havien fet diferents cursets de caire provincial, regional i àdhuc nacional i havien estat visitats i lloats per diferents personalitats.

Esperem que l'any vinent tornem a tenir la joia de comptar entre els estiuejants a un grup de nenes que escamparan arreu el nom de Sant Hilari.

Que "els campaments" tornin a ser el que eren, aquell niu d'orenetes que anunciaven el bon temps.

ÀNGEL SERRADESANFERM I VALLS

PER A REFLEXIONAR

En analitzar els articles que surten en aquest programa notem que tenen un cert regust a passat, a florit, com si només ens recordéssim del que es va fer en anys passats, del que Sant Hilari era o tenia com si enyoréssim el temps transcorregut i les coses fetes. Podríem resumir-ho dient que el nostre poble sembla resclosit, com aturat.

Realment és així? Està mort el poble, que només haguem de viure de fets passats? Aquesta és una pregunta que cadascú de nosaltres, per uns moments, ens hauríem de fer.

Posant-nos la mà al pit, no podríem fer més, no es podria donar una mica més del nostre esforç en bé de tots, per intentar que el poble tirés endavant en molts d'aspectes? No n'hi ha prou del treball quotidià, de tenir un cotxet, de tenir sempre algun bitllet a la butxaca... ja que' d'aquesta forma caiem en la rutina. Realment ens omplena en totes les facetes de la vida el que diariament estem fent?.

Imaginem-nos les coses que es podrien portar a terme a Sant Hilari si tots poséssim el nostre petit gra de sorra en construir un poble més ferm i unit! Desgraciadament la realitat n'és una altra: no tenim l'esperit comunitari que s'ha de menester per anar bé.

Degut a la situació geogràfica del municipi, som un poble allunyat de totes les vies importants de comunicació, estem fora de l'àrea d'influència de cap ciutat una mica gran i això ens ha mercat enormement en la manera de ser i de veure les coses. Tenim un fort esperit individualista, egoïsme en podríem dir, que si en certs casos és bo, en molts d'altres no ho és gens. "Mentre jo vagi bé els altres que es fotin" és una frase bastant corrent entre nosaltres i que no ens portarà enlloc.

La gent de Sant Hilari fa com els cargols, es tanca quan es tracta de fer coses en bé de la comunitat (deixem apart l'haver d'anar a apagar foc...), ja que tothom busca qui ho farà i qui anirà davant. Això fa que sempre siguin els mateixos en fer les coses i que aquests se'n cansin. Es com si tinguéssim a la gent classificada: aquell es cuida d'això, l'altre d'allò, no hi ha res més... per tant, me n'escapo. D'aquesta forma Sant Hilari perd elements humans de gran valor i és perquè aquest material humà es conforma en vegetar, en seguir el corrent i "anar tirant". Que això ho diguin els vells encara pot passar, però els joves no ho podem pas dir!. Quantes coses ens manquen a Sant Hilari i sabem que tenim la gent adequada per a fer-les! Però, no es tiren endavant perquè tothom se les agafa amb gran atonia i desinterès.

Tenim una manera de ser que per sistema voldríem que les coses que es fan, no importa qui les faci, sortissin malament només pel fet d'estar-ne al marge de la seva organització. Rumiem quantes vegades hem desitjat que tal o qual cosa no marxi bé, com dominats per un sistemàtic esperit derrotista, i després, en veure el fracàs, hem dit: "ja ho deia jo que no podia anar bé"; però, has posat el teu esforç per què allò anés bé?

Sant Hilari no és un poble mort... si volem. Els fets han demostrat que tenim gent preparada per a moltes i importants tasques. S'ha vist ben clar que quan algú dóna la cara la gent segueix, s'hi agafa (els cargols surten de la closca) i després ajuda com mai per a defensar aquella activitat com a cosa seva.

Si volem progressar hem de fer caure una sèria de barreres individuals que ens permetin una millor comunicació amb els altres, amb els nostres germans hilariencs. Quan sempre diem (i queda molt bonic) que s'ha de fer un Sant Hilari millor, no hem de pensar que ja li faran de millor, sinó que entre tots l'hem de fer.

Quan girem els ulls enrera i veiem que el nostre poble, fa cinquanta anys, tenia publicacions periòdiques, grups de teatre, jocs florals, poetes i literats que publicaven els seus treballs, etc., ens preguntem: ara no ho podríem tenir? Hem doblat el nombre d'habitants, la cultura està molt més a l'abast de tothom, la universitat s'ha fet assequible, els ingressos són superiors als d'abans i ara tenim menys coses? Estem pitjor que abans?

Si en el nostre poble tots els hilariencs deixem aquesta política de mirar qui farà les coses i sortim de la closca de l'individualisme, veurem com tirem pel bon camí, superant obstacles i dificultats. La unió i la compenetració ens permeteran d'arribar a llocs que fins ara ens han semblat vedats. Si tots posem una mica més el coll en fer les coses tindrem un poble capdavanter en molts aspectes, tal i com tots el volem.

A. S. V.

Recull Poètic

Des de fa alguns anys es ve recollint en aquest programa un breu aplec de poesies de gent enamorada del nostre poble.

Aquesta vegada hem escollit obres de fills de la vila que pertanyen a èpoques ben diferents.

En primer lloc parlarem d'un home que ja no roman entre nosaltres; ens referim a Mn. Ignaci Rovira i Coll. (1874-1947).

Signava amb el pseudònim de *"Maria de Sulterra"*, la qual cosa feia pensar a molts que es tractava d'una dona. Va residir una temporada a Barcelona, on feia traduccions de llibres castellans a la nostra llengua, fins que l'any 36 hagué de refugiar-se a Sant Hilari, el seu poble natal, on morí deu anys més tard.

Fou amic tan entranyable de Mn. Cinto Verdaguer, que la seva poesia es veié molt influenciada per la del gran poeta.

Reproduïm a continuació dues poesies seves. De la primera només en coneixem uns fragments i ambdues aparegueren a "LLIROIA", periòdic que es publicava a Sant Hilari pels anys 20. Respectem el català en què ell les escrivi.

(DEDICADA A LA PEDRA LLARGA)

Qui va ser el forçut cíclop
que demunt de ses espatlles
pogué sol arrocegar
una carga tan pesada?

Va ser tal volta Rotlán
qui desde la "Porta barrada"
va tirar-la pels indrets
com un jorn tirà la massa?

Tal volta els encantats
que per els contorns moraven
van allí petrificar
alguna de ses fantasmes.

Potser els ràfecs del vent
la n'haurien estimbada
fent baixar-la a tomballóns
del crespat d'una cimalla?

Potser fou el ceptre fort
del gegant a qui fa cara
que amb orgull mostrà algún jorn
entre mitj d'estols de fades.

. . . . . .

I com si un llamp baixant del cel
hagués caigut en ses espatlles
deixà caure pels espais
la seva feixuga carga.

Fent uns braols com un llop
quan està farcit de rabia
li surten els ulls del cap
de sa boca'n surten flames;
cau com aplastat al sol
ensems que la terra's bada
i dins l'avenc flamejant...
l'esperen les rojes flames.

Mes amigues de joguines
totes dihuen que t'has mort;
desde ahir totes m'abrassen
y m'omplenen de petóns.
¡Ay mare, mareta meva:
es gaire gust ésser mort?
Quan corriem per la prada
cullies per mí les flors
y un ramellet hi lligaves
a n'els rissos del meu front.
¡Ay mare, mareta meva,
perque avuy no'm poseu flors?
La tieta, mes que lletja,
m'ha posat un llas de dol!
Si ho sabesses! me prengueren
el vestit de rossa fosch
y aquell blanch que tu'm brodaves
l'any passat, en el balcó.
¡Ay mare, mareta meva,
el vestit de rosa fosch!
M'han posat negra, endolada,
ja no semblo la Rosó;
alegroya tant que n'era
are'm moro de tristor.
¡Ay mare, mareta meva,
ja no semblo la Rosó!

Les composicions que ara segueixen són poesies d'hilariencs que encara estan entre nosaltres.

Tots ells, tot i realitzant treballs ben diferents i essent d'edat força distanciada, se senten atrets per la màgia d'aquest art tan antic com l'home mateix; és realment lloable veure que, en un món tan materialitzat com el nostre, encara hi ha gent que dedica les seves hores lliures a una tasca que els recrea l'esperit mitjançant l'ús de la seva imaginació i el seu talent artístic.

La ja tan retratada figura d'en "Jaumet del Flaviol" torna a reviure per la ploma d'un home que estima Sant Hilari i que, una vegada més, a fi que ningú no s'oblidi allò que va significà la persona de "L'aiguader de la Font Vella", omple un full d'aquest programa perquè li agrada de participar en les manifestacions artístiques i culturals del poble.

PÒSTUMA

Es deia Traveria de cognom
li deien en Jaumet del Flaviol
i amb ell, com que sa boca era muda,
parlava com si fos un rossinyol.

La parla el deixà quan l'infantesa
de Querós s'en anà buscant aixopluc.
A Sant Hilari estigué fins a la vellesa
i a Sant Hilari morí ja molt feixuc.

Ell fou per xics i grans una joguina,
com molt bé ho glosava un poeta estiuejant.
Ell fou L'AIGUADER DE LA FONT VELLA
i malgrat ésser petit fou el més gran.

Ell fou tota una època i un símbol,
i en aquell Sant Hilari, tradició
d'una rància estiuada ja acabada,
en Jaumet hi va morir amb sa cançó.

Avui ja tot és nou... I algú ens pregunta:
"- QUI ERA EN JAUMET DEL FLAVIOL...?-"
Jo responc: "- És un home encara viu,
però té una tomba al cementiri nou, cara al sol-".

JOAN VERNEDAS

Sant Hilari Sacalm, 1 d'agost del 1975.

"VORA EL GRUIXUT TRONC D'UN PI..."

Com tots sabem, aquest any es va realitzar el 1.er Concurs Literari Local per alumnes d'E. G. B. El 1.er premi corresponent al 8.è nivell va recaure, per unanimitat de vots, en una nena de 14 anys, de nom Josefina Barcelona i Garolera.

En la seva poesia endevinem un significatiu paral·lelisme entre el creixement d'un pi i l'evolució del poble de Sant Hilari. Però no ens aturem aquí, fixem-nos en l'últim vers: "No l'explotem només!". També els adolescents s'adonen que la nostra vila NOMÉS ens la mirem des d'un punt de vista productiu, que potser no la respectem massa, i ens fan una breu súplica: l'escoltarem?

Vora el gruixut tronc d'un pi
que s'alça a prop de casa meva
contemplo sense defallir
tota una meravella.

És el poble de Sant Hilari
on hi ha festes, alegria i fortuna
i una història que contar-hi
fins i tot potser més d'una.

El pi vora al qual estic
té molts d'anys, un centenar;
és aquí des de molt xic
i l'història d'aquest poble ens podria contar.

Quan aquest pi era només un arbust
que no n'hi havia ni per a fer sombra
el poble no estava robust
i encara caminava a la penombra.

Només es veia el campanar
i tres casotes als voltans;
només es tenia el necessari per a menjar
i el poble voltat de camps.

I si això no fora poc,
llavors la guerra va arribar:
els camps es van tornar foc,
les cases, les varen cremar.

Quin moment més desastrós!
No hi havia pau, només guerres;
tot es destruïa tros a tros,
la gent quedava sense terres.

Després de la guerra no es varen acabar
ni fam, ni tristesa, ni misèria
que tardarien molt a marxar;
allò era cosa molt sèria.

Però si vint anys ens passem
quan l'arbre ja s'ha fet gros,
veurem un Sant Hilari diferent
que es va engrandint tros a tros.

Ha agafat molta fama
per les aigües medicinals
que diuen que fan agafar gana
i que curen els malalts.

I, ja arribem a l'actualitat!
en un gran pi, l'arbre s'ha convertit
el poble s'ha engrandit un disbarat,
tot s'ha tornat molt bonic.

Ara el pi continuarà
en el lloc on l'han plantat
potser un tros més creixerà
fins que l'hagin tallat.

I el poble, si l'ajudem,
podrà prosperar molt més.
Fem tot el que poguem!
No l'explotem només!

JOSEFINA BARCELONA

Sant Hilari Sacalm, abril del 1975.

"VENT DE PRIMAVERA"

Per a l'home de ciutat, submergit en el tràfec diari de les incomoditats del progrés i de tantes coses a l'abast de la mà, esdevé una necessitat el retrobar-se novament amb la natura. Per a ell l'arribada de la primavera li suggereix tota una sèrie d'evocacions i, fins i tot, el pensar ja en un canvi de manera de viure durant uns curts mesos. Els arbres dels carrers, de la ciutat i el tremolar tímid de llurs fulles, són testimoni ja palpable de tot un món d'evasió que no és pas nou però si oblidat.

Aquest poema no és res més que això: una nostàlgia, un desig que es fa urgent per tornar a retrobar, per uns dies, aquesta circumstància oblidada d'un altre món real, natural i quasi sempre idílic i evasiu.

Pressentit, necessari
alè.
Bes, fluidesa de solitud, de lament, de silenci.
Sílfide també de la saba del meu arbre,
de la vermella saba meva. Filla de l'aire,
del desig, del vent, de la pedra, sement de muntanya.
Respir d'ànima boscana, d'arrel desvetllada en el cercle difús
de l'horitzó, fosc, perdurable, atresorat,
adormit, però no caduc en el seu somni.
Cabell no d'àngel sinó d'herba, de fulla, d'amarga
estrella de terrissa.
Delicada, no envilida primavera,
del teu vent en guardo el solí, per quan coneguis
l'estranya, la tàcita defallença.
No cercaré cap feblesa de la flor tímida,
de la mentida empresonada; deixaré
l'esgarrifança del vent en les meves callades butxaques,
i el lladruc de la teva veu, de la probable tenebra empastifada,
posseïda pel meu ull golut, restarà
esqueixat en el somriure de la meva espasa.
Petita, blanca, solellada barca de pulcritud,
astorada paraula d'una fulla tremoladissa,
llum sobtada que decandeixes, muda,
a les mans del cos meu, arrelat sense terra.
Captaire sóc de la mà estesa a l'aire!
Abandonada mirada, abandonat esguard d'una cosa pura, nua,
despert t'he traït i la pols m'acapara!
Memòria, esborrada memòria, oh marbre
ennoblit pel record!
Mentre vegi la cendra, el xiprer, l'existència
de sal, vellutat és el meu sospir fet d'aigua.
Apassionada recerca, heroica, meravellosa escomesa.
Del vent sols em resta l'olor i el reialme
subtil d'un llinatge que és just i pregnant i fet flama!
Crepuscle embullat d'altres vents,
desbrossada doctrina,
estàtua vessada en el temps,
la mateixa palmera brandava lleument!
Palmera de mans i de parla!
Captaire jo sóc de la mà estesa a l'aire!
I després...
la cançó,
el xiuxiueig de la fusta i l'àvia
cosint en el lloc més ombriu de l'estança.
El germen de l'ona ja creix. Primavera
afanyada!
Atònit, callat, descarrego els rems de la barca,
de la frèvola barca abandonada a una aigua serena,
i estimo molt més la desaprovada entranya
del vent.
Vull esdevenir prada sonora de vestimenta blanca!

LLUÍS SERRANO i SERRAT

Aquesta poesia va guanyar el premi "Viola d'or" en els Primers Jocs Florals, organitzats per la Facultat de Dret de Barcelona en el mes d'abril del 1967.

Problemàtica dels alumnes que acaben l'Educació General Bàsica

Un dels moments que reporta majors dificultats en el procés educatiu és el del pas entre dos nivells, en especial entre el nivell obligatori i l'ensenyament secundari. Dintre el nostre sistema el pas de l'Educació General Bàsica a la Formació Professional de primer grau o al Batxillerat Unificat i Polivalent.

La Llei General d'Educació determina el Batxillerat com un nivell d'Estudis posterior a l'Educació General Bàsica en el qual, fonamentalment, es continua el procés de formació humana dels alumnes intensificant-lo per a preparar i orientar cap els estudis superiors. D'altra banda concebeix la Formació Professional com el conjunt d'ensenyaments que serveixin per a oferir als alumnes una adequada preparació professional, i continuar a l'ensems la seva formació integral.

Però, quins alumnes passaran al B.U.P. o a la F.P. ?

En acabar l'E.G.B. els alumnes que hagin realitzat regularment els diferents cursos amb suficient aprofitament tindran el títol de Graduat Escolar. Aquells que no reuneixin aquestes condicions hauran de verificar noves proves en el curs següent, proves que es podran realitzar en el propi Centre on s'hagi fet el 8è. d' E.G.B.

Als alumnes que, acomplerts els 14 anys, no hagin obtingut el Graduat Escolar i no vulguin seguir estudiant tindran un Certificat d'Escolaritat. Com es pot veure, en acabar l'escolaritat obligatòria es mantindrà una doble titulació; així ho disposa la Llei General d'Educació.

Es donarà o no el títol de Graduat Escolar d'acord amb els resultats de les avaluacions de 8è. i d'una prova final que serà preparada per un equip de professors de cada Centre. Tanmateix, davant la responsabilitat que suposa per als Centres l'haver de donar un o altre títol per el sol fet d'haver acomplert 14 anys, el Ministeri d'Educació i Ciència n'ha pres consciència i ha establert que aquells alumnes que no estiguin suficientment preparats per a obtenir el Graduat Escolar podran repetir fins a dos cursos; i serà especialment el professor-tutor qui aconselli els pares allò que sembli més convenient.

Per seguir estudis de B.U.P. serà precís tenir el títol de Graduat Escolar, títol que, com es lògic, donarà accés també a la Formació Professional de primer grau. En canvi, el Certificat d'Escolaritat solament donarà accés a la Formació de primer grau.

Però, a més a més de l'exigència de titulació, quins alumnes podran passar al B.U.P. o a la F.P. ? Aquí resideix la major dificultat, en el fet d'obligar a un alumne a prendre una decisió sobre els seus estudis o formació posterior, quan encara no té la maduresa suficient per a fer-ho. Té, per tant, aquí una singular importància la vertent d'orientació que ha de seguir l'E.G.B. en la segona etapa. Ara bé, seria utòpic pensar que cada Centre disposa de personal preparat en orientació escolar. Per això, s'haurà d'encomenar aquesta tasca a personal especialitzat.

Tenim a sobre ja el pròxim Curs, després de l'agradable barrera de les vacances i davant aquest pròxim Curs, quines possibilitats tenen els alumnes de Sant Hilari que han acabat l'escolaritat obligatòria? Davant la Llei, totes. Però, davant la realitat molt limitades, ja que no disposem de Centres ni de B.U.P. ni de F.P.

Analitzant aquestes possibilitats ens trobem:

Per als alumnes que vulguin cursar estudis de B.U.P. és favorable el disposar dintre de la Mancomunitat Montseny-Guilleries d'un Centre autoritzat per donar aquest tipus d'ensenyament. Solament fa falta que es pugui oferir a nivell de Mancomunitat o de Municipi, amb la participació dels interessats, d'un transport escolar diari, ja que el Centre disposa de menjador.

Referent a l'accés a la F.P., opció que escollirien la majoria d'alumnes, aquí sí que estem en gran desavantatge .Dintre de la Mancomunitat no hi ha cap Centre de F.P. i el més pròxim serà el que s'intenta posar en funcionament per el pròxim curs, amb dues especialitats, a Santa Coloma. No obstant, en la recent visita del Sr. Delegat del Ministeri d'Educació i Ciéncia amb motiu de la reunió del Ple de la Mancomunitat Montseny-Guilleries presidida per l'Excm. Sr. Governador i que va tenir lloc a Sant Hilari, es va dir que es preveu per el Curs 1976-77 el funcionament d'un Centre de F.P. de primer grau. Ens en alegrem!

Els alumnes que no hagin obtingut el títol de Graduat podran repetir curs. I per els que ja el tinguin i no vulguin seguir estudis de B.U.P. els queden dues sortides: o bé posar-se a treballar - encara no es obligatòria l'escolaritat fins els 16 anys -, o bé intentar la possbilitat que, a nivell local, es donguin clases de Formació Professional de primer grau i intentar aconseguir d'evaluar-los en algun Centre oficial a fi que els estudis els siguin reconeguts com alumnes lliures.

El panorama no pot ésser més incert. Però creiem que el Ministeri d'E. i C., davant la quantitat d'alumnes que estan en aquesta situació, haurà de prendre alguna resolució i dictar algunes normes; d'aquesta manera, almenys, aconseguirà disminuir la desorientació en què professors, alumnes i pares es troben.

ALFONS GASULL

SANT HILARI ABANS

Plaça del Dr. Gravalosa i el brollador.

La Roca d'en Pla i l'Ermita del Nen Jesús de Praga.

Carrer de la Piscina o carretera de Vilavecchia.

La Font del Ferro.

Passeig de la Font Vella o Avinguda del Generalíssim.

ÚLTIMES TRANSFORMACIONS

Aplanament del "Turó d'en Rovira".

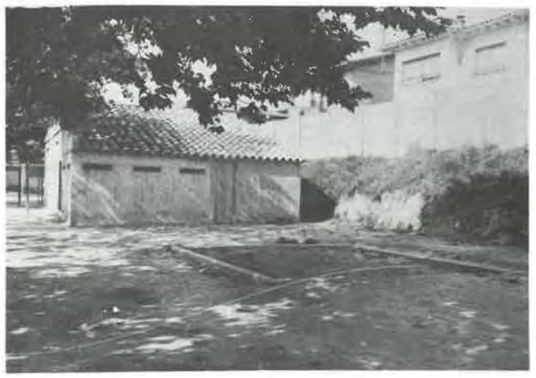

Engrandiment de les casetes del futbol i construcció d'una piscina de sorra per a la pràctica de les modalitats de salt.

Asfaltat i construcció de la vorera del pati cobert de les Escoles Nacionals.

Asfaltat del camí que des de la carretera de Vic porta a la Font Vella.

S'ha arreglat el que ha de ser el futur Passeig de Santa Coloma.

Centro Médico Rural

La medicina rural se ha encontrado desde siempre con problemas debidos a su propia idiosincrasia, ya sea por su aislamiento geográfico o por otras múltiples causas que no vienen al caso.

El problema en sí lo padecieron desde tiempos remotos nuestros predecesores. También ellos tuvieron que luchar contra todas las vicisitudes, y en la más silenciosa ansiedad, resolver cada una de las enfermedades, muchas de ellas incurables, y dar un hálito de esperanza a un enfermo que seguramente estaba médicamente condenado a muerte.

Los tiempos han cambiado; las sociedades se renuevan, pero la medicina rural, no está bien que lo digamos, ha adelantado muy poco técnicamente. Si tenemos en cuenta que un médico rural debe curar o salvar la vida de un paciente con sólo su buen hacer, sin instrumentos auxiliares, y que este médico debe ponerse a la altura de sus colegas que trabajan en centros muy adelantados, debemos coincidir en que nuestra tarea es ardua y harto difícil, pero también es cierto que la desempeñamos con sacrificio y dedicación.

El mirar al pasado e imaginar la serie de dificultades que se presentaron a quienes nos antecedieron, nos ha llevado a tomar una decisión, creemos que importante, con la que vamos a tratar de hacer frente a toda clase de imprevistos para que no ocurra lo que a ellos.

Estamos seguros que si aquellos médicos estuvieran presentes verían con agrado que sus esfuerzos no fueron vanos y que el eco de sus penurias nos ha llegado a nosotros y vamos a contrarrestarlas con creces. El médico que cabalgaba a lomos de caballerías, el farmacéutico que debía pasarse horas realizando mágicas combinaciones o los ayudantes sanitarios con su poca técnica, han pasado a la historia. La realidad actual se ofrece dura y llena de problemas a los quales intentaremos afrontar valientemente, dando la cara.

Mirando detenidamente a nuestro alrededor veremos un explosivo incremento de la industria, lo cual trae consigo un aumento demográfico que crea nuevos problemas de tipo médico-laboral. Entonces nos daremos cuenta de cómo se acrecienta el número de enfermedades laborales, el de accidentes de trabajo, etc., o sea, nuevas penurias que, a Dios gracias, ahora podremos solventar sin necesidad de trasladarnos a otras poblaciones. Creemos, sin egoisno alguno, haber dado un gran paso en nuestra responsabilidad de velar por la integridad de nuestro grupo social. Los hilarienses pueden sentirse orgullosos de tener a su alcance unos medios que, por modestos, no dejan de ser una realidad que debe llegar a ser orgullo de la comarca.

Para llegar a esta realidad se ha hecho un supremo esfuerzo correspondiendo a las ilusiones, confianza y fe que todo un pueblo tenía en su equipo médico-sanitario. Con modestísimos medios hemos inaugurado un Centro-Médico-Sanitario para velar por la salud de todos los habitantes del municipio, que bien se lo merecen. Un Centro Médico que engloba varias especialidades como són: Laboratorio de Análisis Clínicos, un servicio de Radiología, un servicio de Traumatología, otro de Podología y unos servicios de Cirugía Menor y Mediana.

Como se puede apreciar es un comienzo esperanzador que irá a más siempre que se cuente con el apoyo moral de todos los hilarienses. Por último debemos tener presente que dicho Centro de San Hilario Sacalm tendrá como premio a su precocidad, en relación con otros pueblos, el que absorva las necesidades de las demás poblaciones de la comarca, dando con ello un esperanzador ejemplo de cara al futuro. Sin egoismo alguno deseamos que estos mismos pueblos nos imiten en estos aspectos por el bien de la Medicina Rural y de sus beneficiados.

EL GRUPO MÉDICO-SANITARIO DE SAN HILARIO

Actos Religiosos

Viernes, día 29

Conmemoración del Martirio de San Juan Bautista

Misa Solemne, a las 12, con asistencia de las Autoridades.

Se celebrarán otras dos misas: a las 8 de la mañana y 8'15 de la noche.

Sábado, día 30

Aniversario de la Dedicación del Templo Parroquial

Misas: Mañana, a las 8 y a las 10.
Vespertina, a las 8'15.

Domingo, día 31

Memoria de los difuntos de la Parroquia

(Tendrá lugar en la Misa Cantada de las 12).

Festejos Recreativos

Viernes, día 29

Mañana, a las 11:
Pasacalle de Gigantes y Cabezudos, Banda Municipal y Majorettes locales.

A las 11'30:
Tirada Local de Aficionados y Tirada General. Trofeo Ayuntamiento. Organizado por la Sociedad de Cazadores "El Gamo".
(Detalles en programas especiales).

A las 11'45:
Acompañamiento por la "Cobla Figueres" de las Autoridades hacia el Templo Parroquial, para asistir a la MISA SOLEMNE.

Tarde, a la 1:
Sardanas, en el "Passeig de la Font Vella".

A las 4:
Concierto en la Piscina, por **La Principal de La Bisbal.**

A las 5:
Audición de Sardanas, en la Plaza Mn. Jacint Verdaguer.

Noche, a las 10:
Sardanas, en la Plaza del "5 de febrero". (La segunda sardana la bailará exclusivamente la "Colla" infantil local, que por primera vez se presenta en público).

A las 10'30:
Selecto Baile en la Piscina Villaret, por las Orquestas:

LA PRINCIPAL DE LA BISBAL
y OSCAR JANOT SHOW

Sábado, día 30

Mañana, a las 11'30:
Organizado por la Sociedad de Cazadores "El Gamo" gran **Tirada Local de Aficionados y General.**

Tarde, a la 1:
Sardanas, en la Plaza Gravalosa.

A las 5:
Partido de fútbol juvenil, entre: **C.D. FARNES y C.E. SANT HILARI.**

A las 5'30:
Audición de Sardanas en la Plaza Mn. Jacint Verdaguer.

Noche, a las 10:
Sardanas, en el "Passeig de la Font Vella".

A las 10'30:
En la Piscina, **Gran Baile** por la Orquesta **«Ramón Evaristo»** y actuación de **MARY SANTPERE.**

Domingo, día 31

Tarde, a la 1:
Sardanas en la Plaza Gravalosa.

A las 5'30:
Sardanas en la Plaza Mn. Jacint Verdaguer.

A las 6:
En el Campo Municipal de Deportes, **Gran partido de Fútbol,** entre los equipos: **C. D. GAVA y C. E. SANT HILARI.** (Trofeo Mgco. Ayuntamiento).

Noche, a las 10'30:
Baile en la Discoteca Villaret.

EMPRESA TIVOLI - CATALUNYA:
Se proyectarán las siguientes películas: "Tal como éramos", "Criaturas olvidadas", "Mi hermano Anastasia", "Love feroz", "El Astrágalo", "Los magníficos de la Venganza".

NOTAS: *En el intermedio de las Sardanas de la tarde, de los días 29 y 30, habrá el tradicional* **"Ball dels Gegants".**

Las audiciones de Sardanas, irán a cargo de la **"Cobla Figueres".**

Podrá modificarse el presente programa, siempre que haya lugar para ello.

Del 26 al 31 de Agosto, **Exposición de Pintura,** *en el salón de sesiones del Excmo. Ayuntamiento, a cargo de A. Bernatallada, R. Sala y J. Conte-Lacoste.*

ELS AVIS

En un escrit d'aquest mateix PROGRAMA es fa una reflexió sobre la insistència en tractar-hi temes "vells": velles fotografies, arbres centenaris, històries d'aquell temps...

Certament reconec que la majoria d'escrits tenen un cert to de nostàlgia potser per l'errònia creença que els temps passats foren millors o, tal vegada, degut a una objectiva manca de temes actuals prou suggerents com per engrescar-te a prendre la ploma.

El tema aquí tractat és d'ahir, atenent la ja llunyana data de naixença dels seus protagonistes, però també és d'avui considerant que ells viuen encara entre nosaltres i tant de bo que sigui per molts anys.

Vull referir-me, doncs, a les dues persones de més edat de Sant Hilari. Evito l'anomenar-los vells perquè considero que "ésser vell" és una disposició d'ànim més que no pas una situació d'ordre cronològic. És a dir, hi ha joves vells i vells encara joves. Aquests darrers són els nostres.

Mercè Bardolet i Coll, de 93 anys, va nèixer el 8 d'abril del 1882. S'ha dedicat a les feines de la casa.

"Dolfo" Casas i Villaret, de 92 anys, va nèixer el 31 de desembre del 1883. Feia de pastor en la seva joventut i més tard es va dedicar al comerç de la carn.

"Per a la majoria viure fa seixanta anys volia dir desafiar vents i gelades o l'abrusador sol d'estiu, i fent cara a tot sense defallir, permanèixer tot l'any a bosc per tal de guanyar un pobre jornal."

"...per a elles també era dur. Sembla que les vegi amb un sac de glans o de castanyes muntanya amunt..."

"Avui tothom ens somriu i ens diuen coses amables que ens omplen de joia..."

"Ara som com l'alzina centenària que en moltes masies ha crescut vora la casa de la qual l'amo, amb orgull i satisfacció, en conta a tothom els anys que té. Som com un regueró d'aigua cristal.lina que penosament avança en temps de sequedat i encara calma la set d'algun vianant. A vegades encara fem servei..."

"Joves, avui ens heu ofert ajut i companyia però no n'hi ha prou que ens l'oferiu només un dia. Ajudeu-nos i estimeu-nos sempre."

(Fragments de l'afectuosa al.locució pronunciada per la Sra. Soletat Ridaura, amb motiu de la celebració de la "FESTA DELS UELLS". Juny del 1975).

"L'Àlias Serrallonga"

"Els Joglars" acaben de tenir un altre èxit important, en la seva brillant carrera artística, amb la representació o recreació de la vida del bandoler Serrallonga, estadant "il. lustre" de les muntanyes de les Guilleries.

Sense cap mena de dubte no hi ha cap altre personatge dintre la història catalana moderna que hagi suscitat tanta polèmica, tants parers contradictoris, ni hagi estat objecte de tanta literatura com en Serrallonga, o millor dit com en Joan Sala i Ferrer, àlias Serrallonga, fill de la Sala de Viladrau i casat amb la Margarida Tallades, pubilla de Serrallonga, el dia 11 de març del 1618.

L'obra de mitificació d'en Serrallonga començà en vida seva quan el poble senzill veia amb bons ulls i simpatia que en Joan Sala burlés els esforços que feien per a capturar-lo les tropes dels Virreis de Catalunya, mal vistos pel poble, que els considerava en bona part responsables de les calamitats i de la misèria que aleshores hi havia sobre el país. Recordem que sis anys justos després de la mort d'en Serrallonga el 1640 esclatà la famosa Guerra de Secessió, coneguda per la "Guerra dels Segadors".

El 1636, dos anys després de la seva mort, els autors castellans Antonio Coello, Francisco Rojas i Luis Vélez de Guevara escriviren i publicaren l'obra dramàtica titulada "EL CATALAN SERRALLONGA Y VANDOS DE BARCELONA", on crearen la versió poètica o idealitzada d'un Serrallonga d'origen noble, heroic, desinteressat i lleial amb els seus amics i protectors.

A partir d'aquest moment corren pel món dos Serrallongues: el pagès Joan Sala, àlias Serrallonga, i "Don Joan de Serrallonga", l'un matèria de la història i l'altre camp per a la novel. la i la imaginació dels autors, sobretot a partir del romanticisme lliberal de Víctor Balaguer, d'ara fa un segle.

El poble s'ha estimat més sempre el segon Serrallonga, el noble i afavoridor dels pobres, fruit d'una simplicitat i d'un subconscient popular. Això he pogut constatar, al llarg de les meves estades a les Guilleries, seguint les petjades del bandoler; és aquest el Serrallonga que la gent explica i vol com a històric.

Enfront de la feina nefasta que en Víctor Balaguer va fer en la personalitat d'en Serrallonga, dues obres històriques de mèrit varen donar-nos una visió força acurada del pagès, lladre de camí ral, bandoler i cap de quadrilla: la publicació del seu procés feta per Joan Cortada el 1868 i l'aportació de notícies familiars dels Sala i dels Serrallonga, feta per Mn. Ramon Corbella el 1902, en una sèrie d'articles publicats a "La veu de Montserrat".

A partir d'aquest moment quedava aclarida la doble visió d'una mateixa persona, que va ser encara posada al punt i sintetitzada el 1961 per en Joan Reglà i per en Joan Fuster, el primer en l'aspecte històric i el segon en l'aspecte literari i popular, en l'obra "SERRALLONGA VIDA I MITE DEL FAMOS BANDOLER", (Barcelona, Edit. Aedos, 1961).

Malgrat això encara hi ha qui ha pretès donar-nos una versió novel. lada de la, diguem-ne "vida oculta" del bandoler, i ens ha escrit una obra plena de falsedats i d'extemporània imaginació fa tot just tres anys. És l'obra d'en Joan Mon i Pascual "LA VIDA Y LA MUERTE DEL BANDOLERO SERRALLONGA. REVISION DE SU PROCESO", Barcelona 1972, que va sortir gairebé contemporània a un treballet nostre titulat "LA SALA DE VILADRAU. ANTIC CASAL MEDIEVAL I BRESSOL DEL BANDOLER JOAN SALA ALIAS SERRALLONGA", Nadal del 1971, on precisàvem l'ambient del bandoler de Viladrau durant la infància d'en Joan Sala.

Cronològicament ja només s'ha escrit i representat amb posterioritat l'obra "Alias Serrallonga" dels Joglars que intenta ésser una reeixida visió o aproximació a la personalitat humana d'en Joan Sala. Es una visió honesta, sincera i plena de mèrits, dintre l'estil personal dels seus autors i representadors. Veiem que ella no fa cap tort a la personalitat del fill de Viladrau i estadant de Querós, ara del municipi de Sant Hilari.

La personalitat d'en Serrallonga, o millor dit d'en Joan Sala, àlias Serrallonga, ens ha interessat des de fa molts anys i per això tenim recollida molta documentació nova, gairebé tota ella de l'Arxiu de la Vegueria de Vic on vibra un bandoler més humà o més arrelat al terreny, que el bandoler presentat per en Reglà o pels altres historiadors seriosos que s'han ocupat d'ell.

Molta d'aquesta documentació té notícies inèdites que ens descriuen racons i facècies passades per terres de Sant Hilari o rodalia. Vegem-ne un tast.

El divendres, 1 de març del 1624, tingué lloc un atac a la casa de Serrallonga dirigit pel comissionat reial per a perseguir el bandoler Pere Sabaters, de Taradell, que atacà la masia amb una companyia d'onze fadrins.

La lluita fou molt desfavorable i sensible per la banda d'en Serrallonga i per la seva família en especial, car en ella morí en Joan Sala, dit " el Tendre" germanastre d'en Serrallonga, fill com ell de la Sala de Viladrau i fou fet presoner en Segimon Ferrer, d'Arbúcies, cosí germà d'en Serrallonga. També fou ferit en Segimon Sala, un altre germanastre d'en Serrallonga. En Serrallonga, junt amb en Jaume Viola, dit el fadrí de Sau i el ferit Segimon Sala lograren escapar i es dirigiren vers el mas Serra de Probenquera. En Sabaters i els seus renunciaren de moment a perseguir-los, car tenien alguns ferits entre els seus homes i s'aprestaren a passar la nit al mas Serrallonga amb el presoner.

Al cap de poc arribà a Serrallonga en Joan Folgueres i Vinyes, batlle de Rupit, amb els seus homes i seguiren el rastre dels fugitius fins el mas Serra de Probenquera, on els informaren que en Serrallonga havia pres una cavalcadura i un mosso de la casa i s'havia dirigit vers el cantó del monestir del Coll.

Els de Rupit seguiren el rastre del fugitius i arribaren al Coll, on en Serrallonga i el fadrí de Sau s'escaparen, perquè foren avisats a temps pel capellà que regia el Santuari, però en Segimon Sala fou pres, desarmat, a la cuina del monestir.

El batlle de Rupit feu nit al Coll i l'endemà va prendre encara un altre bandoler que arribà al Coll i que es deia Rafael Morell i era de Vilanna. La sort dels tres detinguts, que foren portats a Vic, fou aquesta: el 7 de març del 1624 fou interrogat en Segimon Sala, de Viladrau, el germanastre d'en Serrallonga, i l'endemà fou torturat i penjat; el 10 de març fou interrogat en Segimon Ferrer, el cosí germà d'en Serrallonga i el divendres, dia 15, fou torturat i penjat; i, finalment, el dilluns, dia 11 de març fou interrogat en Rafael Morell, que fou torturat i penjat el dijous, dia 14 de març del 1634.

Tant en Segimon Sala com en Segimon Ferrer expliquen en les seves confessions el robament del mas Buada, de Salitja, que tingué lloc el 9 de novembre del 1633. Els vuit bandolers que el feren es reuniren "en un puesto que li diuen la Pedra Llarga, a la volta de Sant Hilari, prop d'un hostal que li diuen del Mal Cuynat" o bé que es'concertaren en lo hostal del Mal Cuynat y arribats prop dit hostal del Mal Cuynat, en un lloc que es diu la fembra morta, devés la pedra llarga".

Entre els que anaren a fer el robament al mas Seguer de Jaffra, el 14 de febrer del 1623 i que es reuniren "al bosch de Serrallonga" hi havia en Josep Rovira, sastre de Sant Hilari, que poc temps després en Segimon Brull d'Arbúcies, va matar d'un tir de pedrenyal a la casa del Pujol d'Arbúcies.

Aquesta mort o venjança, que coneixem amb tot detall, la va fer en Segimon Brull, a instàncies d'en Fogueres del Molí d'Arbúcies, i ho feu amb el pretext que en Rovira havia mort un parent d'en Fogueres. Explica el procés que a partir d'aquell dia en Fogueres fou un gran valedor d'en Brull "y li té sempre la pastera oberta".

Relacionat amb la mort d'en Joan Sala, "el Tendre", el dissabte 9 de març del 1624, es va fer un interrogatori a Maria Angela Quer, muller de l'Antic Quer, pagès de Susqueda, que va anar molt temps com a "amiga" d'en Joan Sala. Ella donà una versió sobre les coves de Serrallonga, tan vives i suposades plenes de tresors en la imaginació popular, que copiem literalment.

"Lo hivern passat en Joan Sala, jove, en Pere Joan Puig y Jaume, fadrí de Sau, nos ne anarem a una cova que és en lloc quen diuen Vall-budeny, que es dejús Vallclara, terra y heretat de Serrallonga, ahont haviem estat en est temps de neus y havien fet una barraca de sobre cuberta de rama, que y cabien tots quatre, y visquerem de pa que haviem pastat que jo! havia pastat en la casa de Serrallonga del blat d'en Serrallonga".

Més tard explica altres estades en aquesta balma, que era un amagatall segur pels bandolers. També diu que quan el virrei feu tancar la casa de Serrallonga, en Joan Sala, àlias Serrallonga, dormia en una cabanya cuberta de terra que s'havia fet prop de la casa.

Aquestes i moltes altres anècdotes, del tot inèdites, que podríem descriure ens donarien una visió potser no massa romàntica d'aquest bandolerisme. Copiem només la darrera amb la qual acaba la seva relació la Maria Angela Quer: "Un dia essent-hi dit Joan Sala Serrallonga parlaren de la mort de Margarida Suy, muller de l'Antic Suy de Susqueda, que ja fa bons dies que nom recorda quants que mataren ab un tir de pedrinyal a la casa del Gou de Carós, a cap de taula, així com plegava les tovalles y digueren que en Gaspar Noguera de Viladrau la havia morta ab un tir de pedrenyal que li tirà per ordre de dit Serrallonga y per un dobló que dit Serrallonga lo donà, per so que deya dit Serrallonga que la dita Margarida Suy li havia mort dotze tosinos al corral de Serrallonga, dient quels hi havia bruxats y jo hoy que u deien los altres bandolers ha dit Serrallonga y al dit Gaspar Noguera algunes vegades que venia a parlar ab dits bandolers en dita balma, y dit Serrallonga veya jo que s'en reya y dit Gaspar Noguera hoý y viu que jo digué que a dobló mataria totes les dones de Carós".

Es veu que per aquells tocoms s'apreciava molt poc la vida de les persones....i molt menys la de les dones.

ANTONI PL ADEVALL I FONT

ARBRES MONUMENTALS

En aquest temps que vivim de psicosi arboricida hem volgut fer un recull d'uns quants arbres centenaris (algun d'ells potser fins i tot mil.lenari) petit exponent d'un vell i respectuós amor per la naturalesa malauradament perdut. Ara la ignorància, a vegades, i l'afany d'especulació, gairebé sempre, ens menen cap a un absurd despreci pels nostres boscos i les "zones verdes" urbanes on el ciment i l'asfalt ja predominen. Ben segur que els nostres néts no ens ho agrairan pas...!

Faig de la Gabarra.

Pi del Soler.

Boix de Can Pla.
(Tot i no essent cap arbre, pel seu tamany i alçada el podem considerar com un arbust monumental).

Castanyer de Can Pla.

ESTAMPES DE CALAIXERA

En Noras, el Coix Sisó y en Barnoixa

Nuestro más profundo agradecimiento a todas aquellas firmas, comerciales e industriales, que con su cooperación han hecho posible la edición del presente programa.

Aserradores
Salvador Fontané Plenacosta
Leopoldo Planas
Ramón Solá Bosch

Barberías
L. Casadesús
Sala
Victor

Bares
Bar Boada
Bar "La Cabanya"
Café Centro
Bar Club
Bar Félix
Bar "L'Espelma"
Bar Montseny
Bar del Serrat
Café Tívoli
Bar Tony
Bar Torrent
Bar Valera
Bar "El Racó" (Francfurt)
Bar "Dogo" (Francfurt)

Cajas cartón
Embalajes Crafe
Embalajes Salvador

Carnicerías y Tocinerías
Juan Badosa Comas
Jaime Busquets Güell
Mariano Casas Clopés
Adolfo Casas Tarrés
Francisco Collbatallé Moner
Tocinería Gil
Tocinería Parareda
Tocinería Porta
Jorge Puig Boada
Tocinería Boada

Carpinterías y Muebles
Hnos. Andreu
Miquel y Rovira
Ramón Muntalt Pagespetit
Antonio Pujol Isach
Joaquín Rosquellas Cantal
José Tous Blanch
Francisco Torras Rovira

Comadrona
Dolores Clos Serrat

Comestibles
Miguel Bayés Serradesanferm
Dalmacio Boada
Francisco Boix Grévol
Sabina Bruguera Busquets
Luis Casadesús Comajuan
Cooperativa de Consumo
Juan Cuadras Soler
José Cullell Taberner
Montserrat Danés Recasens
Mercedes Fábregas
Martín Fábregas Pobar
Antonio García Mir
Pedro Güell Masó
Jaime Homs Rodríguez
Juan Masnou Gallifa
Ramón Mimó Planas
Ramón Molas Mollfulleda
Florencio Moragas Fontanet "Casa Nuri"
Joaquín Planas Puig
Félix Rigalos Botet
Juan Rotllán Rovira
Joaquín Valls Bonet

Confiterías
Amadeo
Fornés
Torrent

Construcciones Obras
Construcciones Bocro
Antonio Brugué Fontanella
José Fábregas Parera
Gabriel Miralpeix Boada
José Miralpeix Busquets
Miguel Molist Muntalt
José Pujol Canaleta
Javier Rossell Terris
José Roura Gubau
Juan Solergibert Colomer
Juan Timoneda Juanhuix
Javier Casas
José Muntalt
TE.FI.S.A.

Consultorio de Belleza
Mercedes Fontané Masnou
Carmen Miquel Rosquellas
Carmen Soler Tarrats

Electrodomésticos
Francisco Fauria Comas
Ramón Planiol Garriga
Ramón Fauria Miralpeix - Watt's

Entidades de Ahorro
Banco Popular Español
Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros

Estancos
Carmen Durán Bruguera
Ramón Mimó Planas

Fábricas de Embutidos
Embutidos Hilarienses
Embutidos Guillerías

Farmacia
Ramón Broto Twose

Ferreterías
Angel Camó Juanola
Mold - Matt
Florencio Serras Thos

Floristería
Ramón Masferrer Crous

Gestoría
Francisco Vilabella Güell

Hierros Forjados y Herrerías
Art Català
José A. Casas Tarrés
Cayo, S. L.
José Donadeu Feliu
Taller Fábrega
José Fauría Miralpeix
Juan Fauría Miralpeix
Taller Nou
Angel Ramón Masmiquel
Buenaventura Roura
Santeloi
Juan Serrano Ojeda
José M.° Tarrés Casas
José Valls Juventeny

Hoteles, Hostales y Pensiones
Hostal Brugués
Hostal Fugarolas
Hostal del Grèvol
Hostal Mimó
Hotel París
Restaurant Can Pere
Restaurant "La Pedra Llarga"
Hotel Ripoll
Hostal Rita
Hotel Suizo
Hostal Torras
Hostal Verdolet
Hostal Vernedas
Pensión Camas
Pensión Montalt
Hostal Sant Miquel
Comidas "Font de l'Arç"
Comidas Vallicrosa

Lampisterías y Fontanerías
Juan Bruguera Gubau
José Carreras Colomer
Ramón Moner Miralpeix
Jaime Pallarols Bruguera
Salvador Pidevall Puig
Rafael Tarrés

Librería
Librería Deza
Librería Martin's

Manantiales en explotación
Font d'Or
Font del Pic
Font del Sidé
Font Vella

Mecánicos
Juan Cerver Coll
Antolino Fauría
José Fontbona
Luis Fuguet Portell
Juan Martorell Isern
José Nogué Fontanet
Taller Sacalm

Médicos
Armando Corzano del Castillo
Alejandro Figueras Brezossa
Sixto Marcos Villarín
Centro Sanitario

Muebles
Luis Font Masferrer

Objetos de Regalo
Casa Bosch
Jaime Brugarola
Juan Fauría Bosch
Jaime Masó Bosch
Antonio Rossell Suñer
Sports Joan
Bazar Vigatá
La Vaixella

Panaderías
Canigó
Carmen Durán Bruguera
Estrada
Enrique Guinart
L'Espiga d'Or

Peluquerías Señoras
María Busquets Roig
Angela Casas Clopés
María Estragués
Teresa Juanhuix Torras
Leocadia y Carmen
Ana Noguera Bayer
Hermanas Pujol
Carmen Raset Bruguera
Isabel Sorroche Antolín
Montserrat Mas

Pescaderías
Joaquín Permanyer Tarrats
Pescados San Hilario
Rosa Solá

Ropas y Mercerías
Almacenes El Siglo
Casa Candi
Belinda
Goribi
Josefa Jordana Sabatés
Casa Juan Ridaura
Ropas L'Infant
Asunción Vernedas Rotllán
Consuelo Fábregas
Rafael Font
Temari

Sastrerías
Honesto Masnou Fábrega
Juan Vernedas Puig

Tornerías
Afma, S. L.
Arhima
Artesanía San José
Artifusta, S. L.
Batlle
Bell - Art, S. A.
Brugarola, S. A.
Catalonia
Javier Clos Serrat
Ramón Comas Xirau
Industrias Carri
Industrias Costa
Fernando Danés
Pedro Fauría Moner
Fedor, S. L.
F I A M
Tornería A. Guillerías
Arte Iberia
Manufacturas Sacalm
Mifran
Pedro Moner Casas
Industrias Palometa
Ponderosa Cast, S. A.
Industrias Puigderrajols

J. Raset Cortasa, S. L.
Juan Ribas Bosch
Angel Ripoll, S. A.
Juan Ripoll, S. L.
Industrias Joaquin Ripoll, S. A.
Jaime Roset Bruguera
Pedro Roura Gubau
Sahisa, S. A.
Industrias S A M
Carpintería Serrallonga
Solá, S. L.
José Taberner Recasens
Industrias Tor
J. Vila Portet, S. L.

Transportistas

La Hispano Hilariense, S. A.
Transportes Hospitalet
Recadero Miralpeix
Transportes Miret
Transportes Ros
Recadero Xandri
Transportes Floriach
Transportes Solá
Taxis Consuelo Fábregas

Varios

Cía. Telefónica Nacional de España
Cuchillería La Forja
Discotheque Villaret
Estación Servicio San Hilario
José Estragués Tort (Compra-Venta Patatas)
Imprenta Durán
Juan Martorell Busquets (Maderas)
Pastas Canigó
Planchistería Trima
Relojería Breix
Tapicería J. Cuberta
Tintorería A. Garrofa
José Valls Arumí (Patatas y Cereales)
Pollería Clotas
F.I.T.E.R.

Vinos y Bebidas

Almacenes Durán - J. Mimó
José Andreu Clopés
Adolfo Casas Tarrés
Jaime Masó Bosch
Ramón Molas Mollfulleda
José Valls Arumí

Zapaterías

Mariano Brugués Busquets
Luis Comas Bayer
Baudilio Miralpeix Boada

INDEX

Salutació
La població activa a Sant Hilari i la seva evolució
Carrers de nostra Vila
Fiestas tradicionales, actos culturales y actividades varias que han tenido lugar desde la anterior Fiesta Mayor
La captura de tudons a Sant Hilari a l'edat mitjana
Adéu-siau!!
"Els campaments"
Per a reflexionar
Recull Poètic
Problemàtica dels alumnes que acaben l'Educació General Bàsica
Sant Hilari abans
Últimes transformacions
Centro médico rural
Actos religiosos
Festejos recreativos
Els avis
"L'Àlias Serrallonga"
Arbres monumentals
Estampes de calaixera
Anuncis
Index

